

Homilie herdenkingsmis paus Franciscus aan de vooravond van zijn uitvaart te Rome

Utrecht, Sint Catharinakathedraal, 25 april 2025

Vrijdag onder het octaaf van Pasen – Hand. 4, 1-12 & Joh. 21, 1-14

“Non siamo angeli” – “Wij zijn geen engelen” ...

Dit zei paus Franciscus direct aan het begin van onze ontmoeting als bisschoppen van Nederland met hem tijdens het Ad Limina-bezoek te Rome op 11 november 2022. We zaten in een kring, zonder tafels ertussen.

“Non siamo angeli” – “Wij zijn geen engelen” ...

Misschien denkt u: waarom zei hij dat? Dat werd ons meteen duidelijk toen hij naar een tafel wees waarop flesjes water klaarstonden en ons vervolgens wees naar een deur met de mededeling: *“en daar vindt u de toiletten.”* Daarmee liet de paus ons met lichte humor blijken, rekening te houden met het feit dat God ons geschapen heeft met ziel én lichaam, ook omdat hij – zo bleek – maar liefst anderhalf uur voor ons uittrok, langer dan wij hadden verwacht. En dat terwijl hij die ochtend al twee audiënties achter de rug had.

“Non siamo angeli”... de paus wilde ons daarmee zeggen: voelt u zich vrij om te nemen en doen wat u behoeft. Hij wilde vooral een broederlijke ontmoeting, ons bemoedigen en we mochten hem gelijk alles voorleggen of vragen. Kardinaal Eijk omschrijft hem nu na zijn overlijden als een *“paus van de bemoediging”* en dat hebben wij als Nederlandse bisschoppen bij hem toen zeker ervaren.

De afgelopen dagen zijn er op televisie, in de kranten en op sociale media heel wat herinneringen gedeeld over de twaalf jaar dat paus Franciscus bisschop van Rome was en daarmee aan het hoofd stond van onze wereldkerk, als plaatsbekleder van Christus op aarde. De een benadrukt vooral dat hij zo benaderbaar was en spontaan, de ander noemt zijn eenvoud of zijn inzet voor de aarde als ons gemeenschappelijk huis, waaronder de aandacht die hij veelvuldig vroeg voor het klimaat, voor de armen, de vluchtelingen, migranten, daklozen en voor de vrede tussen de volkeren. Menigeen dankt de paus voor het synodaal proces dat alle gedoopten bij de Kerk wil betrekken en voor de belangrijke en eigen roeping en plaats van vrouwen in de Kerk. En niet te vergeten de essentiële dialoog tussen leiders en gelovigen van andere kerken en godsdiensten. Van diversen van hen - waaronder van Joodse alsook moslimzijde en vanuit de Hindoe en de Boeddhistische gemeenschap - zijn na het overlijden van paus Franciscus hartelijke blijken van medeleven ontvangen.

Wat mij persoonlijk vooral bijblijft, is het speciale *Heilig Jaar van de Barmhartigheid* dat paus Franciscus ons heeft gegeven. Dat bijzondere Heilig Jaar begon op 8 december 2015. De paus heeft daarmee vooral willen verkondigen en doen ervaren dat God barmhartig is, dat Zijn naam ‘genade’ is, en dat wij – kinderen van Hem – geroepen zijn Gods barmhartigheid waar te maken, zowel de lichamelijke werken – zoals het voeden van hongerigen, het kleden van naakten en het opnemen van vreemdelingen – als de geestelijke, zoals het steun geven, het bemoedigen en het vergeven van de ander.

De paus heeft zeker ook benadrukt hoezeer wijzelf het moeten hebben van Gods barmhartigheid. Ja, wij zijn – in een andere zin – zeker “*geen engelen*” en hij heeft het belang van het sacrament van boete en verzoening ofwel de biecht voor menigeen ook nieuwe glans gegeven, dat sacrament van Gods genade dat ons juist met Pasen door de verrezen Heer geschonken is.

Paus Franciscus heeft bovenal Christus willen verkondigen en daarom ook het wezenlijke belang van het gebed, onze persoonlijke omgang met de Heer, in het bijzonder in de Eucharistie en in de aanbidding van het Allerheiligst Sacrament. Zijn laatste encycliek *Dilexit nos* – dat betekent: *Hij heeft ons liefgehad* – van vorig jaar, gaat over de menselijke en goddelijke liefde van het Hart van onze Heer Jezus Christus. Wij mogen leven in Zijn liefde en al wat wij doen zal vanuit het Heilig Hart van Jezus gestalte moeten krijgen.

Wat paus Franciscus ook zeker naar voren heeft gebracht is het vertrouwen dat wij mogen hebben in de liefde en de voorspraak van Maria, onze hemelse Moeder. Zelf ging hij graag naar de basiliek Santa Maria Maggiore in Rome om er te bidden bij de icoon van Maria, heil van het volk van Rome. Hij bracht haar bloemen de dag na zijn pausverkiezing en wil er nu vlakbij begraven worden. Maria helpt ons de ingewikkelde knopen in ons leven te ontwarren, zo hield paus Franciscus ons voor. En – dat kenmerkt hem ook – dat we tevens mogen vertrouwen op het gebed van de Heilige Jozef – Ga tot hem! Dankzij paus Franciscus is wereldwijd het beeld bekend geworden van de slapende Jozef; de paus vertrouwde zijn zorgen aan hem toe.

Paus Franciscus heeft willen onderscheiden waar het op aankomt in ons geloof, in ons Kerk-zijn en in ons leven op deze ene aarde ons door God gegeven. Hij heeft – het is al gezegd – zeker willen bemoedigen. Tegen ons als Nederlandse bisschoppen zei hij meerdere malen: “*Avanti*”, *avanti*” – *Ga door!*” En tegen ons allen zegt hij, blijft hij zeggen in dit Heilig Jaar: Wees ‘*pelgrims van hoop*’.

Die hoop en bemoediging is een vrucht van het vertrouwen dat ons geloof ons geeft, broeders en zusters. Dat sluit aan bij wat we onze Heer Jezus zien doen in het evangelie dat ons deze vrijdag onder het octaaf van Pasen wordt verkondigd:

Petrus en enkele andere leerlingen – ervaren vissers – gaan het meer van Tiberias op maar vangen volstrekt niets. Neen, op eigen kracht lukt het uiteindelijk niet, maar wel als de Heer Zijn Woord spreekt en wanneer we Zijn werk verrichten.

Er werden maar liefst 153 vissen gevangen. Waarom precies dat aantal? Volgens de kerkvader Hiëronymus hadden Griekse zoölogen 153 verschillende soorten vis vastgesteld. Die 153 in het evangelie staan daarmee voor de universaliteit van de Blijde Boodschap die alle volkeren tot leerlingen van Jezus wil maken.

Jezus neemt na die wonderbare visvangst vervolgens brood en vis, om het als ontbijt de leerlingen aan te bieden. Ook Hij weet dat zij, dat wij “*geen engelen*” zijn ...

Dat brood en die vis herinneren aan het teken van de wonderbare spijziging (Joh. 6, 1-13) met vijf broden en twee vissen dat Jezus kort voor het Joodse paasfeest deed, om de menigte te voeden. Die spijziging toen alsook het ontbijt dat Jezus de leerlingen aan het meer van Tiberias aanreikt, verwijst naar het gastmaal van het eeuwig leven, waarvan de Eucharistie de voorsmaak is.

De eerste christenen hebben daarom op de plaatsen waar zij hun dierbare doden hebben begraven, waaronder in Rome in de catacomben, verwijzingen daarnaar aangebracht. Zo zien wij op de voorzijde van ons liturgieboekje de oudste verbeelding daarvan: een fresco, een schildering onder de grond van rond het jaar 200 in een crypte in de catacomben van San Callisto. We zien enkel een mand met broden en één vis. Die ene vis staat voor Christus. Het Griekse woord voor vis is: ICHTUS. Iedere letter van dat woord heeft een betekenis: *Iesous Christos Theou Uios Soter* – *Jezus Christus, Gods Zoon, Verlosser*. Zo hebben onze voorgangers in het geloof hun vertrouwen in, hun hoop op Christus en hun verrijzenis dankzij Hem verbeeld en uitgedrukt. In dat geloof, dat paasgeloof is paus Franciscus van ons heengegaan en nemen wij afscheid van hem.

Zoals wij, broeders en zusters, was ook hij “*geen engel*” en daarom bidden wij voor zijn zielenrust en vertrouwen wij hem toe aan Gods barmhartigheid. Morgen zal op het einde van zijn uitvaart daarom het aloude “*In paradisum*” gezongen worden, dat gezang, dat gebed waarmee katholieke christenen reeds eeuwenlang worden uitgevaren. Het is ons gebed nu voor paus Franciscus:

In paradisum deducant te angeli - Naar het paradijs geleiden u de engelen ...

Amen.

Inleiding

Kort nadat paus Franciscus op paasmorgen de zegen Urbi en Orbi had gegeven en daarna aanwezig was op het Sint Pietersplein te midden van de gelovigen, is voor hem Pasen ten volle gekomen. In geloof mogen wij hierin de Voorzienigheid zien.

Deze dagen worden in alle bisdommen en parochies herdenkingsmissen gehouden, waaronder deze voor ons Aartsbisdom Utrecht in de kathedraal, aan de vooravond van de uitvaart van de paus op het Sint Pietersplein. Onze aartsbisschop kardinaal Eijk is nu reeds in Rome om daarbij aanwezig te zijn.

Wij bidden hier voor de zielenrust van paus Franciscus. Het bidden voor de overledenen is een werk van barmhartigheid dat de paus zeer ter harte ging. Toen hij voor het eerst op het balkon van de Sint Pieter verscheen – 12 jaar geleden – vroeg hij – voordat hij de zegen gaf – dat wij voor hem zouden bidden. Dat doen wij nu ook en wel vanuit ons geloof dat de dood en verrijzenis van onze Heer Jezus het hart van ons geloof is en de basis van onze hoop, aldus de paus zelf.

Wij vieren de liturgie van de vrijdag onder het octaaf van Pasen. Wij bidden dat paus Franciscus moge delen in het Pasen van de Heer. En we zeggen God dank voor alles wat hij heeft betekend voor de Kerk en voor de wereld.